

Onderzoeksrapport:

The Global Competitiveness Report 2015-2016 van het World Economic Forum

Nederland in de top-5 van meest concurrerende economieën:

Rotterdam, 30 september 2015 --- Het World Economic Forum (WEF) publiceert jaarlijks de concurrentiepositie van landen. Het topinstituut INSCOPE: Research for Innovation van Rotterdam School of Management, Erasmus University (RSM) onder leiding van [Henk Volberda](#), Professor of Strategic Management and Business Policy is partnerinstituut van het WEF en verzamelde de gegevens voor Nederland.

Naar een nieuw normaal van economische groei?

Zeven jaar na de financiële crisis ontwikkelt de wereldeconomie zich naar een “nieuw normaal” van lagere economische groei, lager productiviteitsstijgingen en hogere werkloosheid. Hoewel de verwachtingen positief blijven verwacht men dat de groei beneden het niveau van vorige decennia zal blijven voor zowel geavanceerde als opkomende economieën. De *afnemende economische groei* in opkomende markten en slepende *regionale spanningen* in verschillende brandhaarden (Oekraïne, Midden-Oosten) en toenemende migratie van vluchtelingen naar Europa kunnen het herstel zelfs de kop in drukken. In 2013 groeiden opkomende markten vier keer zo snel als geavanceerde economieën (5,0 versus 1,3%), nu groeien zij nog maar twee keer zo snel (4,2 versus 2,1 %). De afnemende economische groei in China heeft zelfs tot nieuwe onzekerheden geleid op de wereldmarkt. Tegelijkertijd zien we dat diverse positieve ontwikkelingen zoals de snelle diffusie van ICT, het ontstaan van nieuwe en duurzame business modellen en de opkomst van de nieuwe deeleconomie kan leiden tot nieuwe bedrijvigheid en groei.

De Verenigde Staten laten momenteel een herstel zien ondanks normalisatie van het monetaire beleid en een stijging van de Dollar. De werkloosheid in de VS is op het laagste niveau sinds 2006. De trage economische groei in Europa wordt enigszins in balans gehouden door de lage energieprijzen en de zwakkere Euro, maar de toekomst van de Eurozone door het Griekenland debacle is nog steeds onzeker. Het monetair beleid en de zwakke Yen leiden in Japan tot nieuwe economische groei. De 16^e editie van de Mondiale Concurrentie-index van het prestigieuze World Economic Forum toont aan dat alleen door noodzakelijke hervormingen productiviteitsverbetering en daarmee nieuwe economische groei gerealiseerd kan worden. Deze jaarlijkse graadmeter van het concurrentievermogen is uitgevoerd onder 140 landen.

Focus op innovatie, talentontwikkeling en betrouwbare instituties zijn bepalend voor de top-3

Voor duurzame lange termijn economische groei is monetair beleid onvoldoende en zullen landen door structurele hervormingen hun productiviteit moeten verhogen. De economieën in de top-10 van de mondiale concurrentie-index zijn die landen die onophoudelijk investeren in het behouden en ontwikkelen van talent en

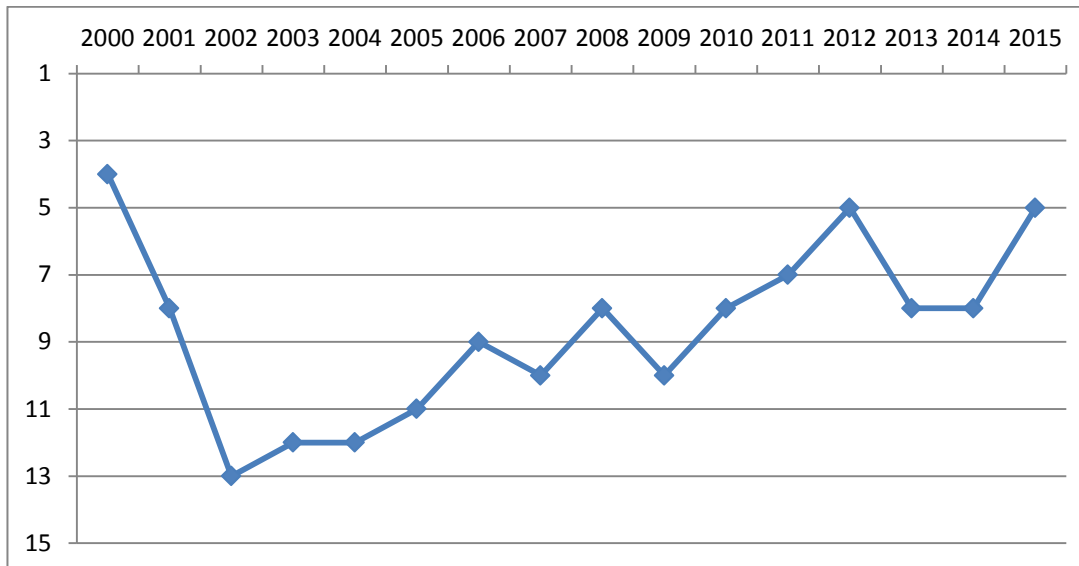
Onderzoeksrapport: The Global Competitiveness Report 2015-2016 van het World Economic Forum

het voortdurend introduceren van hoogwaardige nieuwe producten en diensten op de markt. Zwitserland, Singapore en de Verenigde Staten behoren duidelijk tot koplopers in de mondiale concurrentie-index door hun eenduidige keuze voor investeringen in *toponderwijs* en *innovatie*. Tevens beseffen zij dat *publiek-private samenwerking* tussen overheid en bedrijfsleven noodzakelijk is om duurzame groei en welvaart te realiseren. Zij vormen daarom de top-drie van de mondiale concurrentie-index. Volgens het World Economic Forum zijn structurele hervormingen in de vorm van aantrekkelijke investeringen in talentontwikkeling, onderwijs en innovatie noodzakelijk om duurzame groei van de wereldeconomie te bewerkstelligen.

Nederland in de top-5 door een excellent onderwijssysteem, efficiënte infrastructuur, betrouwbare overheid en blijvende focus op innovatie.

In de ranking van 140 landen staat Nederland dit jaar op de 5e plaats. Stond Nederland vorig jaar nog op de 8e plaats, dit jaar wist Nederland de top-5 te bereiken (zie Figuur 1). Professor Henk Volberda concludeert dat “Nederland één van de meest geavanceerde (5e positie) en innovatieve economieën (8e positie) van de wereld is met concurrerende en open markten. Daarnaast blijft Nederland excellent presteren op het gebied van onderwijs (3e positie), infrastructuur (3e positie) en de kwaliteit van de gezondheidszorg (6e positie). Volgens Volberda dragen ook de kwaliteit van de overheid en regulerende instanties (10^e positie) bij aan het behoud van een goed concurrentieklimaat.

Figuur 1 – Ranking Nederland over tijd (periode 2000-2015), WEF Global Competitiveness Report

Bron: INSCOPE: Research for Innovation (2015), op basis van WEF Global Competitiveness Report 2015-2016

Onderzoeksrapport:

The Global Competitiveness Report 2015-2016 van het World Economic Forum

Volberda vervolgt: “Nederland neemt bij het onderdeel infrastructuur de 1^e positie in op de kwaliteit van de haveninfrastructuur, de 2^e positie op de kwaliteit van het wegennet, en de 4^e positie op de kwaliteit van luchthaveninfrastructuur. Op het onderdeel ‘kwaliteit van het wegennet’ is Nederland 3 plaatsen gestegen. Nederland is een handelsland met een relatief hoge bebouwingsdichtheid. De aanwezigheid van een kwalitatief goede infrastructuur is dan ook onontbeerlijk voor de economie.”

“Bij het onderdeel hoger onderwijs en training blinkt Nederland uit in het voortgezet onderwijs (3e positie), de beschikbaarheid van kwalitatief goede professionele trainingsdiensten (2e positie) en op de mate waarin Internet voor leerdoeleinden worden aangewend in scholen (5e positie). Op de kwaliteit van bèta-onderwijs (7e positie) en business schools (8e positie) is Nederland een plaats gestegen ten opzichte van de ranking van vorig jaar. Nederlandse bedrijven richten zich ook weer meer op training en ontwikkeling van medewerkers (stijging van de 12e naar de 9e positie). Deze cijfers vormen een duidelijke indicatie dat het arbeidspotentieel in Nederland hoogwaardiger is geworden. Dit is van groot belang voor werkzekerheid en om met snelle hedendaagse veranderingen om te kunnen gaan. Bovendien is het een indicatie dat de nog steeds hoge werkloosheid in Nederland op termijn al afnemen,” aldus Henk Volberda.

“Nederland heeft ook een zeer geavanceerde en vooruitstrevende bedrijven wat tot uiting komt in de hoogwaardige productieprocessen (6^e positie), bereidheid om besluitvorming te delegeren (3^e positie), de mate waarin marketing succesvol wordt aangewend om producten en diensten te onderscheiden (4^e positie) en de aanwezigheid van hoogwaardige toeleveranciers (6^e positie). Delegation van besluitvorming maakt het mogelijk om sneller in te spelen op veranderingen in de markt. Daarnaast is de internationale distributie van producten van bedrijven in Nederland meer onder eigen regie gekomen. Op dit onderdeel is Nederland gestegen van de 16^e naar de 9^e positie. Het is een indicatie dat bedrijven een meer prominente positie willen innemen in de waardeketen door de distributie zelf te gaan uitvoeren,” aldus Henk Volberda.

Zwitserland, Singapore en de VS hebben hun koppositie weten te behouden. Duitsland stijgt naar de 4^e plaats en Finland is de grootste daler in de top-10.

Zwitserland blijft voor het zevende jaar op rij de ranglijst aanvoeren (zie Tabel 1). Singapore en de Verenigde Staten staan net als vorig jaar op respectievelijk de 2^e en 3^e positie. De grootste stijger in de top-10 is Nederland dat met 3 plaatsen stijgt naar de 5^e plaats. De grootste daler in de top-10 is Finland dat met maar liefst 4 plaatsen naar de 8^e positie zakt.

Tabel 1 – Ranking top-10 landen, WEF Global Competitiveness Index 2015

Land	Ranking 2015	Verandering t.o.v. 2014
Zwitserland	1	◀

Onderzoeksrapport: The Global Competitiveness Report 2015-2016 van het World Economic Forum

Singapore	2	◀
Verenigde Staten	3	◀
Duitsland	4	▲1
Nederland	5	▲3
Japan	6	◀
Hong Kong	7	◀
Finland	8	▼4
Zweden	9	▲1
Verenigd Koninkrijk	10	▼1

◀ = zelfde ranking; ▲ # = stijging (van #) in ranking; ▼ # = daling (van #) in ranking

Bron: INSCOPE: Research for Innovation (2015), op basis van WEF Global Competitiveness Report 2015-2016

Zwitserland wordt door het World Economic Forum als het meest innovatieve land gezien. Hoge investeringen in R&D (1^e positie), eersteklas kennisinstellingen (1^e positie), en goede samenwerking van bedrijfsleven en universiteiten (3^e positie) zorgen voor deze nummer 1 positie op innovatie. Daarnaast heeft het land een hoogwaardige arbeidsmarkt die een mooie balans vormt tussen bescherming van werknemers en flexibiliteit van het bedrijfsleven. In combinatie met een excellente infrastructuur, een betrouwbare overheid en een efficiënte marktwerking leidt dit tot een nummer 1 positie. Een factor waar Zwitserland echter rekening mee moet houden is de beperkte beschikbaarheid van kenniswerkers (23^e positie). De onzekerheid over het immigratiebeleid naar aanleiding van een referendum kan Zwitserlands vermogen om top talent aan te trekken beperken. Dit kan het concurrentievermogen van het land in de toekomst enorm schaden.

Singapore behoudt voor het vijfde jaar op rij de 2^e positie en is daarmee aanvoerder van de Aziatische economieën. Het land heeft de meest effectieve goederenmarkt (1^e plaats) en een zeer goed ontwikkeld financieel systeem (2^e plaats). Ook heeft het een van de meest flexibele en attractieve arbeidsmarkt (2^e positie), hoewel de participatie van vrouwen in het arbeidsproces nog steeds laag blijft. Daarnaast excelleert Singapore in investeringen in infrastructuur (2^e positie) en gezondheidszorg en lager onderwijs (2^e positie). Het land voert de ranglijst aan op het gebied van hoger onderwijs en training (1^e positie) en heeft hier de koppositie van Finland overgenomen. Hiermee wordt de basis gevormd voor een hoogwaardige kenniseconomie.

De *Verenigde Staten* behoudt dit jaar de 3^e plaats in de ranking. Het land heeft aanzienlijke verbeteringen gerealiseerd in de werking van de toezichhoudende instituties, het macro-economisch beleid en de gezondheid van haar financiële markten. De grootste kracht van de VS is haar unieke combinatie van een hoog

Onderzoeksrapport:

The Global Competitiveness Report 2015-2016 van het World Economic Forum

innovatievermogen (4^e positie), grote interne markt (2^e positie) en geavanceerd bedrijfsleven (4^e positie). Het innovatievermogen wordt gevoed door een universitair systeem dat bewonderenswaardig sterk samenwerkt met het bedrijfsleven (2^e positie), een groot reservoir van toptalent (4^e positie op beschikbaarheid van wetenschappers en ingenieurs), en hoge bedrijfsinvesteringen in Onderzoek & Ontwikkeling. De VS profiteert ook van een zeer flexibele arbeidsmarkt (4^e positie) en een goed ontwikkelde financiële sector (5^e positie). Aandachtspunt blijft echter het verbeteren kwaliteit van lager onderwijs, vooral het basisonderwijs (18^e positie), en het stabiliseren van het macro-economisch beleid van de VS (96^e plaats). Ook zullen verdere verbeteringen in de werking van toezichthoudende instituties nodig zijn (28^e positie).

Duitsland stijgt met een plaats naar de 4^e positie door aanzienlijke verbeteringen in de arbeidsmarkt (stijging met 7 posities naar de 28^e plaats), financiële markten (18^e positie) en succesvol macro-economisch beleid (geen lopend overheidstekort en terugdringing van de overheidsschuld). Tevens is Duitsland een van de meest innovatieve landen (3^e positie) door grote investeringen in R&D (6^e plaats), een goede samenwerking tussen universiteiten en bedrijfsleven (10^e positie) en doordat bedrijven veelal in clusters zijn gelokaliseerd (3^e plaats). Dit stimuleert de ontwikkeling van geavanceerde producten en services (3^e positie), adoptie van nieuwe technologieën (16^e positie) en succesvolle toepassing van ICT (11^e positie). Tevens wordt veel geïnvesteerd in training en opleiding (8^e positie) van technische vaardigheden die onmisbaar zijn voor de dominante Duitse maakindustrie. Zorgpunt voor de Duitse concurrentievermogen is de relatief lage participatie van vrouwen en de, ondanks geleidelijke verbeteringen, nog steeds relatief inflexibele arbeidsmarkt.

Japan blijft dit jaar op de 6^e positie. Het macro-economisch beleid resulterende in geringe inflatie werpt zijn vruchten af. Tevens profiteert Japan van een excellente infrastructuur en een van de meest gezonde beroepsbevolking ter wereld. De Japanse economie excelleert in innovatie (5^e plaats), met name door flinke investeringen in R&D (2^e positie), een grote beschikbaarheid van wetenschappers en ingenieurs (3^e plaats), en onderzoekinstellingen van wereldklasse (7^e plaats). Japanse bedrijven zijn daardoor zeer geavanceerd (2^e positie), gebruiken de modernste productieprocessen, en beschikken over een sterk netwerk van hoogwaardige toeleveranciers (1^e positie). Ze realiseren daardoor zeer veel toegevoegde waarde en vragen de meeste patenten aan (1^e plaats). De arbeidsmarkt, met name de aanname en ontslag van medewerkers (123^e positie) en de participatie van vrouwen in het arbeidsproces (83^e plaats) blijven aandachtspunten voor verbetering.

Hong Kong is de derde Aziatische economie in de top-10 en handhaaft zich opnieuw dit jaar op de 7^e positie. De infrastructuur van wereldklasse en de gezonde financiële markten dragen hier in grote mate aan bij. Tevens beschikt het land over een zeer efficiënte goederenmarkt (2^e plaats) en een zeer goed functionerende arbeidsmarkt (3^e plaats). Hong Kong is ook zeer snel in het toepassen van ICT (8^e positie). Hong Kong's zwakte is echter het gebrekkige innovatievermogen (27^e positie).

Onderzoeksrapport:

The Global Competitiveness Report 2015-2016 van het World Economic Forum

Finland is de opvallende daler in de top-10. Dit land is met 4 plaatsen naar de 8^e positie gezakt. Finland voert de ranglijst aan op het gebied van transparante en efficiënte publieke organen. Het heeft een excellent onderwijssysteem (2^e plaats) en het bedrijfsleven is zeer innovatief (2^e positie). De arbeidsmarkt van Finland is echter relatief rigide (26^e positie). Zo worden van de 140 onderzochte landen de salarissen in Finland het meest vastgesteld op basis van gecentraliseerde onderhandelingsprocessen. Ook een toename van de overheidsschuld als percentage van het BBP (96e positie) draagt bij aan een daling van het land op de ranking van het World Economic Forum. Henk Volberda licht toe: “ Finland heeft te maken met schokken in twee van haar voorname industrieën – informatietechnologie en papier – en in één van haar voornaamste exportmarkten: Rusland. Ook heeft het land te maken met een relatief hoge werkloosheid (9,5%) en een toename van de overheidsschuld (als percentage van het BBP) van 20% ten opzichte van het jaar 2006.”

Zweden is dit jaar met een plaats gestegen naar de 9e positie. Het land heeft transparante en efficiënte instituties (11^e plaats), een goede infrastructuur (20^e plaats) en een uitstekende macro-economische positie (17^e plaats). Tevens is de private sector in Zweden zeer technologisch geavanceerd (7^e positie) en is zij in staat snel en effectief nieuwe technologieën (11^e positie) toe te passen en succesvol ICT te implementeren (4^e positie). Het land heeft daardoor een zeer innovatief ecosysteem (7^e plaats) wat leidt tot veel nieuwe patenten (3^e positie) en snelle realisatie van nieuwe producten en services. De vergaande regulering van de arbeidsmarkt blijft problematisch al hoewel dit verzacht wordt door goede relaties tussen werknemers en werkgevers (7^e positie) en investeringen en efficiënt gebruik van talent. Tevens maken de hoge belastingtarieven (112^e positie) de Zweedse economie zeer kwetsbaar.

Het *Verenigd Koninkrijk* is met een plaats gezakt naar de 10^e positie. Het land heeft een bloeiende diensteneconomie en London lijkt het centrum te worden van de Europese “tech” en “start-up community”. De efficiënte financiële markten in het VK trekken venture capitalist en private equity partijen aan die de basis vormen van de snelle groei van start-ups en nieuwe ondernemingen. Het VK heeft goede publieke en private instituties (14^e positie), uitgebreide intellectuele eigendomsbescherming (5^e positie) en een efficiënt juridisch systeem. Doordat het land veel talenten weet aan te trekken (4^e positie) en beschikt over een aantal topuniversiteiten heeft het een goed opgeleide beroepsbevolking. Dit leidt tot hoge niveaus van technologie adoptie (9^e positie) en ICT penetratie (2^e positie) in productie en dienstverlening. Toch zal het VK op de lange termijn verbeteringen moeten realiseren in haar macro-economisch beleid; het overheidstekort is zeer groot (5,7% van BNP; 118^e positie) en de totale overheidsschuld is relatief hoog (90% van BNP; 123^e positie).

Nederland grootste stijger in de top-10: Het gevoerde macro-economisch beleid van dit kabinet en hervormingen van de financiële sector en de arbeidsmarkt hebben het concurrentievermogen aanzienlijk versterkt. Toch zijn verdere hervormingen van de arbeidsmarkt noodzakelijk.

Onderzoeksrapport:

The Global Competitiveness Report 2015-2016 van het World Economic Forum

Professor Volberda stelt dat Nederland dit jaar in staat is geweest haar concurrentievermogen aanzienlijk te verbeteren (zie Tabel 2). Nederland heeft volgens Volberda een excellente infrastructuur en behoort qua havens (1^e plaats), wegennet (2^e positie), spoor (7^e plaats) en luchttransport (4^e plaats) tot de internationale top. De kwaliteit van de Nederlandse overheid en toezichthoudende instituties is nog steeds zeer hoog (10^e positie). Ook op macro-economisch beleid zijn flinke verbeteringen gerealiseerd (26^e positie) door het verder terugdringen van de overheidsschuld. Het Nederlandse onderwijssysteem is volgens professor Volberda van hoog niveau en op kwaliteit van hoger onderwijs neemt Nederland de 3^e plaats in. Nederlandse bedrijven zijn ook zeer professioneel georganiseerd en beschikken over een ondersteunend cluster van kwalitatief hoogwaardige lokale toeleverende industrieën en lokale zakelijke dienstverlening (5^e positie voor kwaliteit bedrijfsomgeving). Nederland heeft een innovatief ecosysteem door de steeds betere samenwerking tussen kennisinstellingen, bedrijven en overheid. Investerings in kenniswerkers werpen hun vruchten af waardoor beter in de vraag naar technici en ingenieurs kan worden voorzien.

Het gevoerde macro-economische beleid heeft geleid tot meer gezonde overheidsfinanciën (een stijging met 13 plaatsen op de macro-economische omgeving door een kleiner overheidstekort en collectieve besparingen). Maar professor Volberda stelt dat vooral de “hervormingen van de financiële sector (een verbetering van 6 posities) en de arbeidsmarkt (stijging van 4 plaatsen) hebben geleid tot aanzienlijke verbetering van het concurrentievermogen van Nederland ten opzichte van vorig jaar.

Ondanks de gerealiseerde verbeteringen ten aanzien van de financiële markten en de arbeidsmarkt, vormen zij nog steeds de achillespees van de Nederlandse economie. De werking van de financiële markten in Nederland (31e positie) is nog steeds niet op het niveau van 2007 voorafgaande aan de financiële crisis. De verbeterde gezondheid van banken (een stijging met maar liefst 20 plaatsen) heeft geleid tot een haperende kredietverstrekking naar het MKB en in afnemende mate beschikbaar stellen van risicodragend kapitaal voor ondernemers en start-ups. Hoewel de arbeidsmarkt aanzienlijk is verbeterd (17e positie) spelen de hoge kosten van het aannemen en ontslaan van personeel (89e positie) en het gebrek aan flexibiliteit in de loonvorming (131e positie) de Nederlandse economie nog steeds parten. Deze rigiditeiten worden als meest problematisch gezien voor het aantrekken van bedrijven in Nederland. Professor Volberda stelt dat “Hervorming van de arbeidsmarkt door het vergemakkelijken van aanneme en ontslag van arbeidskrachten, het tegelijkertijd investeren in opleidingen en vaardigheden van medewerkers en het flexibiliseren van de lonen de banengroei en werkgelegenheid in Nederland een boost kan geven. Om het Nederlandse concurrentievermogen verder te verbeteren moet het kabinet de arbeidsmarkt verder hervormen en de toegang tot kredietverstrekking verbeteren.”

Onderzoeksrapport: The Global Competitiveness Report 2015-2016 van het World Economic Forum

Tabel 2: Belangrijke scores en opvallende subscores van Nederland op de verschillende pijlers van concurrentievermogen

Factor	Ranking 2015	Verandering t.o.v. 2014
Instituties	10	◀
Bescherming van investeerders	85	▲13
Bescherming intellectueel eigendom	8	▲3
Publiek vertrouwen in politici	11	▼2
Transparantie overheidsbeleid	10	▲4
Kosten met betrekking tot terrorismebestrijding	61	▼10
Kosten met betrekking tot criminaliteit en geweld	42	▼11
Kosten met betrekking tot georganiseerde misdaad	25	▼6
Infrastructuur	3	▲1
Kwaliteit van wegennet	2	▲3
Kwaliteit van spoor infrastructuur	7	▲2
Kwaliteit van haven infrastructuur	1	◀
Kwaliteit van luchttransport infrastructuur	4	◀
Aantal mobiele telefoonabonnementen	63	▲5
Macro-economische omgeving	26	▲13
Overheidstekort (% GDP)	55	▲23
Collectieve besparingen (% GDP)	28	▲7
Inflatie	54	▼53
Overheidsschuld (% GDP)	108	▲9
Kredietrating	11	◀
Gezondheid en basisonderwijs	6	▼1
Kwaliteit basisonderwijs	6	▲2
Instroom basisonderwijs	42	▼21
Hoger onderwijs en training	3	◀
Instroom middelbaar onderwijs	3	◀
Instroom tertiair onderwijs	16	▲1
Lokale beschikbaarheid van trainingsmogelijkheden	2	◀
Kwaliteit onderwijssysteem	8	◀
Kwaliteit van bèta-onderwijs	7	▲1
Kwaliteit van business schools	8	▲1
Efficiency goederenmarkt	10	▼1
Intensiteit van lokale concurrentie	11	▲3
Effectiviteit van anti-monopolie beleid	2	◀

Onderzoeksrapport: The Global Competitiveness Report 2015-2016 van het World Economic Forum

Aanwezigheid van handelsbarrières	25	▼5
Totaal belastingtarief	75	◀
Klant oriëntatie	18	▲5
Efficiency arbeidsmarkt	17	▲4
Samenwerking vakbonden en werkgevers	8	▼1
Flexibiliteit van lonen	131	▲4
Kosten van aannemen en ontslaan	89	▲34
Salaris en productiviteit	46	▲48
Capaciteit om talent aan te trekken	13	▲2
Financiële markt ontwikkeling	31	▲6
Toegang tot kredietverstrekking	49	▼1
Beschikbaarheid van risicodragend kapitaal	24	▼2
Gezondheid van banken	60	▲20
Technologische alertheid	10	▼1
Beschikbaarheid van nieuwe technologieën	10	▼1
Kennisabsorptievermogen bedrijven	20	▲1
FDI en transfer van technologieën	16	▲21
Internet gebruikers	5	◀
Marktomvang	23	◀
Thuismarkt	30	▼4
Buitenlandse markt	10	◀
Export (% GDP)	7	▲1
Bedrijfsomgeving	5	◀
Kwaliteit van lokale leveranciers	6	◀
Clusterontwikkeling	11	▼4
Controle over internationale distributie	9	▲7
Aard van concurrentievoordeel	12	▼1
Bereidheid tot delegeren van autoriteit	3	◀
Innovatie	8	◀
Capaciteit voor innovatie	16	▼5
Beschikbaarheid kenniswerkers	22	▲8
Bedrijfsuitgaven R&D	18	▼1
Patenten	9	◀

◀ = zelfde ranking; ▲ # = stijging (van #) in ranking; ▼ # = daling (van #) in ranking

Bron: INSCOPE: Research for Innovation (2015), op basis van WEF Global Competitiveness Report 2015-2016

Onderzoeksrapport:

The Global Competitiveness Report 2015-2016 van het World Economic Forum

Het topsectorenbeleid van dit kabinet draagt bij aan een geavanceerde en innovatieve kenniseconomie

Volgens professor Volberda zijn betrouwbare instituties, een goede infrastructuur en investeringen in onderwijs en talentontwikkeling een noodzakelijke voorwaarde om te blijven concurreren in een mondiale economie. Wat echter veel belangrijker is voor geavanceerde economieën als de Nederlandse economie, zijn de prestaties op het gebied van innovatie en technologische alertheid. Nederland zal zich steeds meer moeten onderscheiden op kennis en toegevoegde waarde in plaats van lage kosten. De standvastigheid van dit kabinet ten aanzien van het topsectorenbeleid en ondernemerschapstimulering begint volgens professor Volberda zijn vruchten af te werpen (zie Tabel 2): “Waar er afgelopen jaren een nijpend tekort was aan kenniswerkers, zijn er nu beduidend meer technici en ingenieurs beschikbaar (22^e positie). De samenwerking tussen universiteiten en het bedrijfsleven in de verschillende topsectoren is zeer goed (9^e positie) en de kwaliteit van Nederlandse wetenschappelijk onderzoeksinstituten is van wereldniveau (6^e positie). Nederland is nog steeds een broedplaats voor nieuwe kennis blijkend uit de 9^e positie op het aantal ontwikkelde patenten in Nederland. Tevens worden bij aanbestedingen van de overheid steeds meer innovatiecriteria en bijdrage aan maatschappelijke vraagstukken in beschouwing genomen (21^e positie).” Het topsectorenbeleid heeft volgens Volberda bijgedragen aan een meer innovatief ecosysteem en helpt Nederland de omslag te maken naar een kenniseconomie.

Deze factoren (zie Tabel 3) spelen een belangrijke rol in de top-5 positie van Nederland, aldus professor Volberda: “Met de intensivering van het topsectorenbeleid (water, energie, high tech, chemie, life sciences, agrifood, etc.) en het uitvoeren van *gemeenschappelijke innovatie-agenda's* (Bedrijfsleven, Kennisinstellingen en Overheid) voor elke sector is dit kabinet op de goede weg”.

Tabel 3: Alle scores op innovatie-indicatoren Nederland

Factor Innovatie	Ranking 2015	Verandering t.o.v. 2014
Capaciteit voor innovatie	16	▼5
Kwaliteit wetenschappelijke onderzoeksinstituten	6	◀
Bedrijfsuitgaven aan R&D	18	▼1
R&D samenwerkingsverbanden tussen universiteiten en bedrijfsleven	9	◀
Inkoop overheid van geavanceerde technologische producten	21	▲7
Beschikbaarheid kenniswerkers	22	▲8
Patenten	9	◀

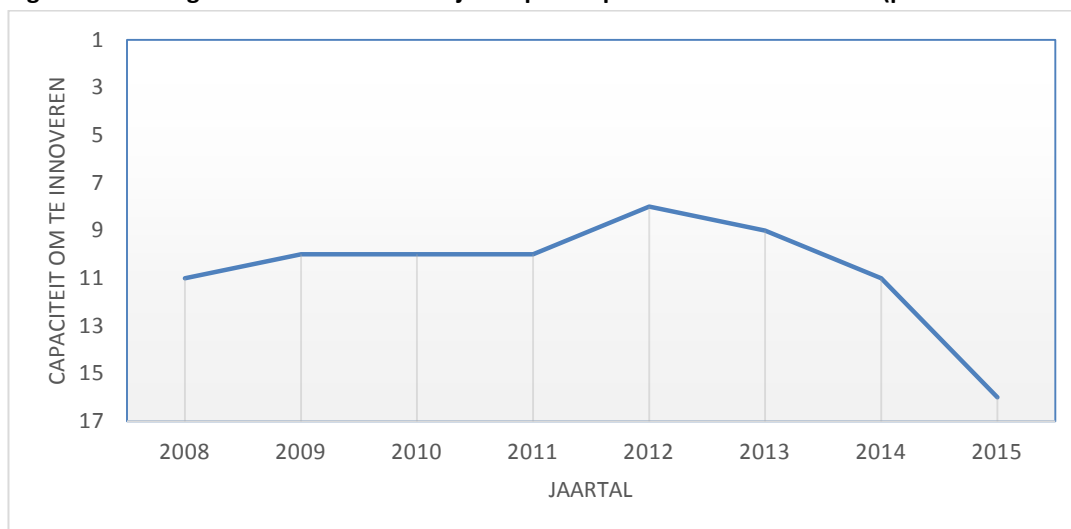
◀ = zelfde ranking; ▲ # = stijging (van #) in ranking; ▼ # = daling (van #) in ranking

Bron: INSCOPE: Research for Innovation (2015), op basis van WEF Global Competitiveness Report 2015-2016

Ondanks het positieve innovatieklimaat blijft de innovatiecapaciteit van Nederlandse bedrijven achter

Ondanks bovenstaande verbeteringen in het concurrentievermogen is professor Volberda bezorgd over het innovatievermogen van Nederlandse ondernemingen: “De capaciteit van Nederlandse bedrijven om te innoveren is met maar liefst 5 plaatsen afgenomen naar de 16^e positie”. Deze daling is relatief groot te noemen in vergelijking met eerdere jaren waar Nederland over het algemeen rond de 10^e positie stond op dit onderdeel (zie Figuur 2). Ook stelt Volberda dat de investeringen in Onderzoek & Ontwikkeling door Nederlandse bedrijven is afgenomen (18^e positie). Volberda geeft aan “deze daling vooral toe te schrijven is aan grotere toename van de innovatiecapaciteit en R&D investeringen van bedrijven in andere landen. Nederlandse bedrijven moeten echt een tandje hoger schakelen.”

Figuur 2: Ranking van Nederlandse bedrijven op de capaciteit om te innoveren (periode 2008 – 2015).

Bron: INSCOPE – Research for Innovation / Erasmus Universiteit Rotterdam, op basis van The Global Competitiveness Report 2015-2016.

Ook vindt Volberda dat de overheid meer aandacht moet besteden en beleid moet ontwikkelen voor het achterblijvende innovatievermogen van Nederlandse bedrijven. De overheid zal “een sterke *regierol* moeten blijven spelen op het gebied van innovatie”. Door het achterblijvend economisch herstel is het innovatievermogen van Nederlandse bedrijven en met name het MKB verder aangetast. Tevens zou de overheid ook veel meer moeten investeren in mogelijke sector-overstijgende innovaties die meerdere topsectoren omvatten zoals Big Data, Internet of Things en 3D printing.

Afnemende economische groei BRICS landen: China nog steeds meest competitieve BRICS land, Rusland en India zijn bezig met een opmars

Niet alleen geavanceerde Westerse economieën, maar ook de meeste *opkomende economieën* weten onvoldoende te profiteren van economisch herstel. Groeiden opkomende economieën tussen 2007-2013 gemiddeld nog met 5.9% in 2015 is dat afgenomen naar gemiddeld 4.2%. Van de 5 BRICS landen laten Rusland, Zuid-Afrika en India een stijging zien, terwijl Brazilië met maar liefst 18 plaatsen zakt. China is nog steeds koploper van de BRICS landen (28^e plaats), gevolgd door Rusland (45^e plaats), Zuid-Afrika (49^e plaats), India (55^e plaats) en Brazilië (75^e plaats). *China* heeft massaal geïnvesteerd in een goede infrastructuur, toegankelijk basisonderwijs, en een betere gezondheidszorg. De achterblijvende ontwikkeling van haar financiële markten en de langzame toepassing van nieuwe technologieën speelt de Chinese economie echter parten. De productiviteitsvoordelen van lage lonen, industrialisatie en investeringen in productie nemen duidelijk af. Bovendien kent China nog steeds vele overheidsinstellingen die weinig transparant zijn en onderhevig zijn aan corruptie. China zal volgens professor Volberda noodzakelijke markthervormingen moeten doorvoeren en een omslag moeten maken van “manufacturing hub” naar “innovation hub”.

Rusland is bezig met een opmars en stijgt wederom op de mondiale concurrentie-index, dit jaar met maar liefst 8 plaatsen. Door verbeteringen in de kwaliteit van de bedrijfsomgeving, een hogere penetratie van ICT en een efficiëntere goederenmarkt weet het land haar concurrentiepositie te verbeteren. Om de relatief goed opgeleide beroepsbevolking en innovatiepotentie te benutten zal het land echter verbeteringen moet doorvoeren in haar financiële systeem en de betrouwbaarheid van de instituties. Hier is nog veel winst te behalen. De recente economische sancties als gevolg van de Russische inmenging in de Oekraïne maken Ruslands economisch herstel zeer kwetsbaar.

Na jaren van afnemend concurrentievermogen, weet *India* een inhaalslag te maken van 16 plaatsen naar de 55^e plaats. De stijging is vooral te verklaren door de verkiezing van Narendra Modi die een anti-corruptie beleid heeft ingevoerd gericht op groei van de economie en ruimte voor ondernemerschap van bedrijven. Ondanks een relatief goede score op meer complexe zaken als innovatie en de kwaliteit van de bedrijfsomgeving, schiet het land nog steeds te kort op de meer fundamentele bouwstenen van concurrentievermogen. Er zijn kleinschalige verbeteringen gerealiseerd in de infrastructuur, maar verbeteringen in gezondheidszorg en onderwijs blijven achter. Zo probeert India lager onderwijs overal in het land in te voeren maar is de kwaliteit daarvan ondermaats.

Ondanks de overmatige economische groei die de BRICS landen het afgelopen decennium gekend hebben, hebben zij die groei onvoldoende aangewend om structurele hervormingen in te voeren in hun gezondheidszorg, lager onderwijs, instituties en infrastructuur.

Onderzoeksrapport: The Global Competitiveness Report 2015-2016 van het World Economic Forum

De kloof tussen Europese landen die hervormingen doorvoerden en landen die daarin falen wordt steeds groter.

Ondanks de aanwezigheid van maar liefst zes Europese landen in de top-10, zijn er ook veel Europese landen die beduidend minder goed scoren. Toch is er in deze achterhoede van landen met een lagere concurrentiepositie ook een verschil ontstaan. Landen die arbeidsmarkthervormingen en marktliberalisering doorvoeren ten gunste van hun concurrentiepositie zien zichzelf stijgen op de mondiale concurrentie-index (Frankrijk, Ierland, Italië en Spanje). Daarentegen blijven landen als Cyprus (65^e positie) en Griekenland (81^e positie) falen in het verbeteren van deze hefboomen voor concurrentievermogen.

De grootste stijgers en dalers: Ivoorkust de grootste stijger, Brazilië de grootste daler.

Het land dat de meeste posities is gestegen op de ranking is Ivoorkust. Dit land is gestegen van de 115^e naar de 91^e positie (zie ook Tabel 4). Deze stijging heeft het land te danken aan meer restrictieve overheidsinstanties, een betere werking van de financiële markten en toenemende concurrentie op de lokale markt. India en Oman completeren de top-3 van voornaamste stijgers. Beide landen zijn 16 plaatsen gestegen. De stijging van India is deels toe te schrijven aan een meer pro-zakelijke, pro-groei en anti-corruptie houding van de overheid. Ook is het macro-economische beleid van het land verbeterd. Oman scoort vooral relatief goed op een macro-economische stabiliteit, op de kwaliteit van overheidsinstanties, en op de ontwikkeling van haar financiële markten.

Tabel 4: Grootste stijgers op de Global Competitiveness Index 2015

Land	Ranking 2015	Verandering t.o.v. 2014
1 Ivoorkust	91	▲ 24
2 India	55	▲ 16
3 Oman	62	▲ 16
4 Vietnam	56	▲ 12
5 Honduras	88	▲ 12
6 Libanon	101	▲ 12
7 Tajikistan	80	▲ 11
8 Slovenië	59	▲ 11
9 Iran	74	▲ 9
10 Ethiopië	109	▲ 9

Bron: INSCOPE: Research for Innovation (2015), op basis van WEF Global Competitiveness Report 2015-2016

De voornaamste daler is Brazilië: van de 57^e naar de 75^e positie (zie ook Tabel 5). Een toename van de begrotingstekort van de overheid en inflatie dragen bij aan deze daling. Ook blijft het land relatief achter op hoger onderwijs (132^e positie) en is het niet in staat om grootschalige corruptie te bestrijden. Bolivia en El

Onderzoeksrapport: The Global Competitiveness Report 2015-2016 van het World Economic Forum

Salvador zijn achtereenvolgens 12 en 11 posities gezakt op de ranking. Beide landen hebben net als Brazilië te maken met een relatief beperkte macro economische stabiliteit en zwakkere overheidsinstanties.

Tabel 5: Grootste dalers op de Global Competitiveness Index 2015

	Land	Ranking 2015	Verandering t.o.v. 2014
1	Brazilië	75	▼ 18
2	Bolivia	117	▼ 12
3	El Salvador	95	▼ 11
4	Kenia	99	▼ 9
5	Nicaragua	108	▼ 9
6	Algerije	87	▼ 8
7	Ghana	119	▼ 8
8	Cyprus	65	▼ 7
9	Mauritius	46	▼ 7
10	Turkije	51	▼ 6

Bron: INSCOPE: Research for Innovation (2015), op basis van WEF Global Competitiveness Report 2015-2016

Nieuw kabinetsbeleid gericht op investeringen in sociale innovatie, hervormingen van de arbeidsmarkt en verbetering van financiële markten

Deze uitkomsten zijn mede gebaseerd op de *Executive Opinion Survey* die ook dit jaar door het topinstituut INSCOPE: Research for Innovation onder grote Nederlandse bedrijven en MKB bedrijven is uitgevoerd. De projectleider is Prof.dr. Henk W. Volberda die het onderzoek samen met zijn onderzoekers Iris van der Velden, Lance Cosaert en Roeland Diks van RSM heeft uitgevoerd.

De resultaten van het WEF tonen volgens Volberda enerzijds aan dat het kabinet “haar doelstelling om in de top 5 terug te keren heeft behaald.” Het excellente hoger onderwijs (3^e positie), de snelle toepassing van nieuwe technologieën (10^e positie), en de continue aandacht voor innovatie (8^e positie) dragen bij aan zeer geavanceerde bedrijven (5^e positie) die op hun beurt een belangrijke positie vervullen in hoogwaardige internationale waardeketens.” Daarnaast spelen volgens professor Volberda ook een infrastructuur van wereldklasse (3^e positie), de hoogwaardige gezondheidszorg (6^e positie) en de kwalitatief hoogwaardige overheidsinstanties en toezichthoudende instituties (10^e positie) een belangrijke rol in het handhaven van de top-10 positie op de mondiale concurrentie-index.”

Het gevoerde macro-economische beleid van dit kabinet en de gerealiseerde hervormingen van de financiële markten en de arbeidsmarkt hebben het concurrentievermogen van Nederland een stapje hoger gebracht. Toch zijn een aantal waarschuwingen op zijn plaats. Ondanks de sterkten van de Nederlandse economie, wordt het concurrentievermogen nog steeds gehinderd door een *starre arbeidsmarkt*. Volgens professor Volberda

Onderzoeksrapport:

The Global Competitiveness Report 2015-2016 van het World Economic Forum

spelen de hoge kosten voor het aannemen en ontslaan van medewerkers (89^e positie) en het gebrek aan flexibiliteit in de loonvorming (131^e positie) de Nederlandse economie echter parten. Daarnaast is het *financiële systeem* in Nederland nog steeds kwetsbaar. De gezondheid van banken, aldus Volberda, staat nog steeds onder druk (60^e positie) waardoor *de kredietverstrekking* naar het MKB maar moeizaam op gang komt (49^e positie). Om het Nederlandse concurrentievermogen verder te verbeteren moet het kabinet de arbeidsmarkt hervormen en de toegang tot kredietverstrekking verbeteren.

Positief nieuws is dat de standvastigheid van dit kabinet ten aanzien van het *topsectorenbeleid* en ondernemerschapstimulering zijn vruchten begint af te werpen: “Waar er afgelopen jaren een nijpend tekort was aan kenniswerkers, zijn er nu beduidend meer technici en ingenieurs beschikbaar (22^e positie). Daarnaast werken universiteiten, bedrijfsleven en overheid in de verschillende topsectoren goed met elkaar samen (9^e positie). Bovendien zijn de wetenschappelijk onderzoeksinstituten in Nederland van topkwaliteit (6^e positie). Nederland is een broedplaats voor nieuwe kennis blijkend uit de 9^e positie op het aantal ontwikkelde patenten in Nederland. Tevens worden bij aanbestedingen van de overheid steeds meer innovatiecriteria en bijdrage aan maatschappelijke vraagstukken in beschouwing genomen (21^e positie).” Het topsectorenbeleid heeft volgens Volberda bijgedragen aan een meer innovatief ecosysteem en helpt Nederland de omslag te maken naar een kenniseconomie.

Toch stelt Volberda dat “het innovatievermogen van in Nederland gevestigde bedrijven dit jaar aanzienlijk is afgenomen en uitermate kwetsbaar gebleken door saneringen van buitenlandse bedrijven en verplaatsing van kennisintensieve activiteiten naar opkomende economieën. Nederland zal nog meer moeten inzetten op innovatie om de productiviteit en het concurrentievermogen te verbeteren”. Het gaat dan niet alleen meer om investeringen in technologie ofwel technologische innovatie, maar ook om nieuwe manieren van managen, organiseren en werken om te zorgen dat technologische innovaties succesvol op de markt gebracht worden (sociale innovatie). Om de innovatiekloof in Nederland met koplopers als Zwitserland, Singapore, VS en Duitsland op te lossen zal daarom *sociale innovatie* bovenaan onze nationale innovatie agenda moeten komen: flexibel organiseren, horizontaal managen, slimmer werken en co-creatie waardoor technologische innovaties beter renderen in Nederlandse ondernemingen. Het Topsectorenbeleid van het kabinet heeft duidelijk positieve effecten, maar is volgens professor Volberda “nog te veel gericht op harde technologie investeringen in de 9 topsectoren en te weinig op sector-overstijgende innovaties en de nieuwe maatschappelijke uitdagingen.”

Onderzoeksrapport: The Global Competitiveness Report 2015-2016 van het World Economic Forum

Rotterdam School of Management, Erasmus University (RSM) wordt consequent gerekend tot de beste business schools in Europa en tot de top drie voor onderzoek. RSM biedt baanbrekend onderzoek en opleidingen ter verdere bevordering van excellence in alle aspecten van management. RSM is gevestigd in de internationale havenstad Rotterdam, een bruisend knooppunt van bedrijven, logistiek en handel. RSM richt zich op het ontwikkelen van zakelijke leiders met internationale carrières die gewapend met hun innovatieve gedachtegang een duurzame toekomst kunnen inslaan dankzij een gamma bachelor, master, MBA, PhD en executive programma's van het hoogste niveau. De ondersteuningsdiensten van RSM voor executives en alumni worden ook aangeboden vanuit het kantoor in Taipei, Taiwan. www.rsm.nl

Voor nadere informatie over dit rapport kunt u contact opnemen met Henk Volberda, op +31 10 408 2210 / +31 6 12972233 of per e-mail op hvolberda@rsm.nl.